

pracownia badań
i innowacji
społecznych

PRACOWNIA BADAŃ I
INNOWACJI
SPOŁECZNYCH
STOCZNIA

**OPIS CIEKAWEGO PRZYKŁADU
PARTYCYPACJI
KONSULTACJE SPOŁECZNE DOTYCZĄCE
REWITALIZACJI PODZAMCZA W LUBLINIE
ALEKSANDRA ZAJĄC**

Opracowanie powstało w ramach programu Laboratorium Partycypacji Obywatelskiej realizowanego przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego.

Metoda: konsultacje przy makiecie, konsylia ekspertów (Lokalnej Grupy Wsparcia)

Przydatna do: dyskusji o przestrzeni, zwłaszcza małych, wyodrębnionych obszarach, tam gdzie jest wielu aktorów, których potrzeby nie są jeszcze zdefiniwane.

Organizator: [Urząd Miasta Lublina](#) we współpracy z [Ośrodkiem Brama Grodzka – Teatr NN](#) oraz [Forum Rozwoju Lublina](#).

Czas trwania: dwa tygodnie w maju 2010 – konsultacje przy makiecie, w tym czasie odbywały się również konsylia ekspertów oraz zbierane były opinie na forach internetowych, przedstawienie opracowanego wniosku do planu zagospodarowania - połowa lipca 2010

Co się działo: teren Podzamcza w Lublinie, część przedwojennej dzielnicy żydowskiej, aktualnie jest zdegradowaną i nieatrakcyjną przestrzenią miejską. Znajduje się tam bazar oraz zajmujący dużą powierzchnię dworzec autobusowy. W związku z kandydowaniem Lublina do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016, a także uczestnictwem w programie Heritage as Opportunity w ramach URBACT II, podjęto starania o rewitalizację tego obszaru. Chcąc dać mieszkańcom możliwość wpływu na kierunek zmian, zorganizowano konsultacje społeczne przy makiecie podzamcza, gdzie mieszkańcy mogli układać swoją wizję nowego Podzamcza oraz spotkania ekspertów. Na podstawie zgłoszonych przez ekspertów i przez mieszkańców koncepcji zagospodarowania terenu, stworzony został społeczny wniosek do Lokalnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego.

Kontakt: Ewa Kipta ekipta@um.lublin.pl

Marcin Skrzypek marcin@tnn.lublin.pl

HISTORIA POMYSŁU

Urząd Miejski Lublina został zaproszony do udziału w projekcie HerO (Heritage as Opportunity – „Dziedzictwo jako szansa”). Jest to jeden z 27 projektów realizowanych w ramach programu "URBACT II - Sieć Rozwoju Obszarów Miejskich", którego celem jest wymiana doświadczeń i wiedzy między miastami wspierającymi Inicjatywę Komisji Europejskiej "Regiony na rzecz zmian gospodarczych". Wszystkie projekty Urbact II mają charakter uspołeczniony. Częścią każdego z nich jest Lokalna Grupa Wsparcia projektu, w której wszyscy interesariusze planowanej zmiany wspólnie wskazują problemy, podsuwają pomysły, szukają rozwiązań oraz identyfikują potencjalne konflikty interesów, które starają się ominąć w drodze negocjacji.

W projekcie HerO uczestniczy 10 miast: Regensburg (Ratyżbona, Niemcy), Graz (Austria), Neapol (Włochy), Wilno (Litwa), Sighisoara (Rumunia), Poitiers (Francja), Liverpool (Wielka Brytania), Walencja (Hiszpania), La Valette (Malta) i Lublin. Większość z nich jest wpisana na Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO. Nadrzędnym celem projektu HerO jest promowanie polityki zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju miast historycznych. Oznacza to skoordynowanie na jednym obszarze planów i działań w wielu różnych obszarach takich jak: dziedzictwo (materialne, niematerialne, przyroda), ekonomia, społeczeństwo, komunikacja, turystyka, edukacja itd. Więcej informacji o projekcie HerO i uczestniczących w nich miastach można znaleźć [na stronie Teatru NN](#) oraz [programu Urbact](#).

Teren Podzamcza bardzo dobrze wpisuje się w projekt „Dziedzictwo jako szansa”. Jest położony w samym centrum miasta, pomiędzy Wzgórzem Zamkowym i Starym Miastem, a Wzgórzem Czwartek, z zabytkowym Kościołem św. Mikołaja. Obszar ten od czasów średniowiecznych zasiedlany był przez lubelskich Żydów, znajdowały się tam kamienice, Synagoga Maharszala. W czasie drugiej wojny światowej znajdowało się tam getto, które zostało zburzone przez Niemców. Z dawnej zabudowy pozostało ujęcie wody pitnej (zobaczyć je można do dziś na skraju placu manewrowego dla autobusów), a także zabytkowa cerkiew katedralna

Widok na Dworzec PKS ze wzgórza Czwartek, na pierwszym planie zabytkowa studnia

p.w. Przemienienia Pańskiego oraz dwa kwartały zabudowy, w których część kamienic także nie została zachowana. Na pozostałym pustym placu w latach 50. ubiegłego wieku zlokalizowano dworzec autobusowy, obok którego z czasem wyrosło targowisko.

Pomysł rewitalizacji Podzamcza wziął się przede wszystkim z potrzeb miasta – aby zdegradowana przestrzeń w historycznym centrum miasta stała się jego pełnoprawną częścią, która w przeciwieństwie do dworca, przyciągać będzie ludzi nie tylko na chwilę, ale też będzie ich skłaniała do pozostania tam dłużej. Co istotne dla powodzenia tego przedsięwzięcia, ustalenia dotyczące dworca PKS stały się możliwe dopiero niedawno, gdy dokonały się zmiany własnościowe w przedsiębiorstwie. Otworzyło to drogę do podjęcia rozmów o przyszłości Podzamcza.

Widok na Stare Miasto ze wzgórza Czwartek

Aby rozpocząć proces zmian na Podzamczu, niezbędne jest stworzenie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla tego terenu. Jak twierdzi Ewa Kipta, architektka zajmująca się tym projektem z ramienia miasta, dla skutecznych ustaleń inwestycyjnych istotne było

poznanie interesów i oczekiwań mieszkańców związanych z tym miejscem.

W ramach HerO opracowany został społeczny wniosek do Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, który jest efektem przeprowadzonych konsultacji. Wniosek ten dotyczy przede wszystkim funkcji tego obszaru i sposobu funkcjonowania tego obszaru w kontekście centrum miasta, ale także relacji widokowych, charakteru przestrzeni publicznych, oczekiwań dotyczących charakteru zabudowy. Efekty projektu muszą być spójne z istniejącymi już w Lublinie dokumentami, takimi jak Strategia Rozwoju Miasta, Lokalny Program Rewitalizacji, Strategia Lublin Miasto Wiedzy oraz wniosek aplikacyjny do konkursu na Europejską Stolicę Kultury 2016.

Można powiedzieć, że mamy zaliczone takie zdarzenie w CV naszego miasta, do którego potem będziemy mogli wracać. Już nikt nie będzie mógł mówić, że nie wiadomo jak to robić, że się nie da, albo że nie przynosi efektów. Wyobrażam sobie, że jak w przyszłości komuś przyjdzie do głowy robienie konsultacji, to będzie mówił „Tak jak było to z Podzamczem” i będzie można wrócić do tych doświadczeń i z nich korzystać.

Marcin Skrzypek

METODY

Proces partycypacyjny na Podzamczu prowadzony był dwutorowo. Z jednej strony opierały się na posiedzeniach Lokalnej Grupy Wsparcia, a z drugiej na ogólnodostępnych konsultacjach.

Lokalna Grupa Wsparcia, to ciało konsultacyjne powstałe na potrzeby projektu HerO. Składa się z przedstawicieli najważniejszych instytucji, działających na rewitalizowanym terenie, a także grup obecnych i potencjalnych użytkowników.

W Lublinie w skład Grupy wchodzi między innymi przedstawiciele:

- spółki Bazar (zarządzającej targowiskiem)
- miejskich instytucji kultury (m. in. Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN)
- Rady Dzielnicy Śródmieście
- Rady Dzielnicy Stare Miasto
- uczelni wyższych (Politechnika Lubelska)
- organizacji pozarządowych (EkoLublin, Klaster Restauratorów i Hotelarzy)
- izb rzemieślniczych
- biura konserwatora zabytków.

Spotkania odbywały się co drugi dzień między godziną 11 a 13. Jak twierdzi ich organizatorka i moderatorka, Ewa Kipta, mimo że były to godziny pracy, udało się zachować pewną ciągłość uczestników, aczkolwiek nie zawsze były to te same osoby. Teoretycznie w konsyliach mogli brać udział jedynie zaproszeni goście, ale w związku z tym, że odbywały się w ogólnie dostępnym pomieszczeniu, niekiedy dopuszczano do głosu również osoby spoza oficjalnego składu Lokalnej Grupy Wsparcia. W sumie odbyło się ich sześć, dotyczących następujących tematów:

obsługa terenu

historia i dziedzictwo

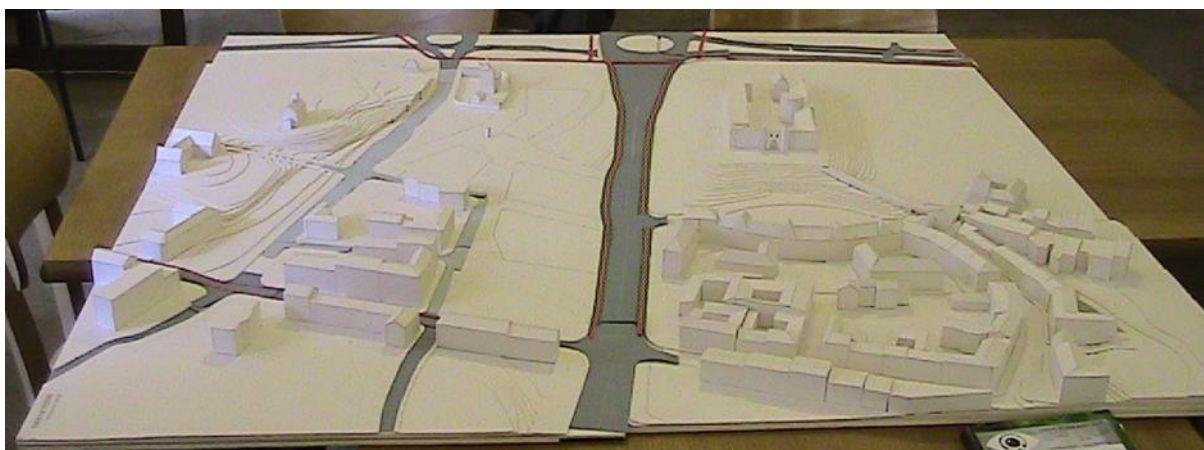
program użytkowy (2 spotkania)

przestrzenie publiczne

krajobraz miejski

Po kilku dniach protokoły ze spotkań dostępne były w Internecie na [stronie internetowej konsultacji](#).

Wszyscy zainteresowani mogli z kolei wyrazić swoje opinie w czasie popołudniowych spotkań przy makiecie Podzamcza. Makieta wykonana przez studentkę Politechniki Lubelskiej przedstawiała Podzamcze wraz z przestrzennym kontekstem najbliższej okolicy. Rewitalizowany obszar był pusty, tak aby mieszkańcy mogli, używając styropianowych klocków, kartonów i innych dostępnych materiałów, układać na niej swoje koncepcje zagospodarowania. Były one fotografowane przez dyżurujących przedstawicieli Forum Rozwoju Lublina oraz studentów architektury Politechniki Lubelskiej. Nagrywano również wypowiedzi uczestników, tak aby w miarę możliwości najdokładniej opisać ich wnioski. Spotkania przy makiecie odbywały się w dni powszednie między godziną 15 a 19 w siedzibie Lubelskiego Ośrodka Informacji Turystycznej, położonego na Starym Mieście w centrum Lublina. Przed 15 makieta również była dostępna, jednak nie można było układać klocków, a jedynie zapisywać uwagi i pomysły w wyłożonym zeszycie.

Makieta użyta do konsultacji

Jedna z koncepcji stworzonych w czasie konsultacji

Uczestnicy konsultacji podkreślali łatwość wyrażenia opinii, jaką daje makieta. Jak twierdził jeden z rozmówców: „Ktoś, komu brakuje wyobraźni przestrzennej, mógłby mieć problem z wyrażeniem swojej koncepcji. Układanie klocków nie tylko w tym pomaga, ale również jest bardzo fajne i można się przy tym nieźle bawić”.

Informacje o przeprowadzanych konsultacjach rozpowszechniane były wieloma kanałami, w szczególności na stronie internetowej, na specjalnie w tym celu stworzonym profilu w serwisie Facebook, poprzez plakaty (rozwiązane np. w bibliotekach, domach kultury, szkołach – również tych oddalonych od Podzamcza) oraz lokalne media (w Gazecie Lublin przez cały czas trwania konsultacji ukazywały się [artykuły](#) o Podzamczu, wywiady z uczestnikami konsultacji i urzędnikami, inne media również informowały o możliwości wyrażenia opinii o zmianach na Podzamczu).

W czasie dwutygodniowych konsultacji zebrano 53 koncepcje (wszystkie dostępne na [stronach internetowych konsultacji](#)), w tym:

34 pomysły powstałe przy makiecie

10 pomysłów zapisanych w zeszycie

5 pomysłów zgłoszonych przez formularz na stronie internetowej

2 koncepcje przysłane mailowo

Ponadto śledzono również wpisy pojawiające się na forach i portalach internetowych, takich jak lokalne [forum Gazety Wyborczej](#) czy [Facebook](#). Według organizatorów zidentyfikowano w internecie 13 tekstów z 210 komentarzami internautów (spośród 31 tekstów odnalezionych w prasie). Wśród nich jako merytoryczne uznano 36 postów podpisanych 32 nickami.

Wyniki konsultacji społecznych zebrano w formie dokumentu, zatytułowanego “Społeczny wniosek do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Podzamcza”. Został on

Uczestnicy spotkania, w czasie którego wręczono Prezydentowi Lublina wniosek do planu zagospodarowania przestrzennego Podzamcza

opracowany przez Ewę Kiptę, w uzgodnieniu z uczestnikami konsyliów, którzy zgłaszali swoje uwagi do tekstu. Sam wniosek dotyczy przede wszystkim funkcji, jakie miałyby pełnić Podzamcze, potrzeb mieszkańców dotyczących tego miejsca i sposobu ich zaspokojenia oraz jakości przestrzeni i organizacyjno-ekonomicznych aspektów realizacji.

Jak mówi Ewa Kipta, celem wniosku nie było wskazywanie gotowych rozwiązań, tylko wskazywanie kwestii, problemów, które powinny być rozwiązane. Został on wręczony Prezydentowi Lublina w czasie spotkania 13 lipca.

Pod gotowym wnioskiem przez tydzień zbierano podpisy mieszkańców. Należy jednak zaznaczyć, że można było wyrazić swoje poparcie tylko w Wydziałach Obsługi Mieszkańców, lub Urzędzie Miasta w godzinach ich pracy. Mimo to pod wnioskiem podpisało się prawie 250 osób.

“Ważnym wnioskiem z konsultacji jest oczekiwanie, aby Podzamcze zagospodarować w sposób "zabliźniający" tradycyjny układ miasta, przy zastosowaniu kwartałowej zabudowy o wysokości nie większej niż zabudowa przy ul. Lubartowskiej, stopniowo obniżanej do jednej kondygnacji w okolicy cerkwi (do wysokości muru cerkiewnego), z dużym udziałem zieleni i zaznaczeniem przebiegu Czechówki (rzeczka, obecnie przykryta – przyp. aut.). Podkreślano, że ma to być obszar wielofunkcyjny (usługi, handel, miejsca pracy, kultura, mieszkania) a ważnym aspektem programu powinna być oferta "niszowa" małych i średnich przedsiębiorstw obejmująca handel targowiskowy, zdrową żywność, produkty regionalne, ofertę rzemiosł rzadkich i ginących (introligatorstwo, siodlarstwo, szycie butów na miarę, bednarstwo), tak, aby tu można było znaleźć towary i usługi nie występujące w typowych centrach handlowych. W ten sposób miejsce to byłoby wyjątkowe w skali regionu, a także atrakcyjne dla turystów”.

„Najistotniejszym elementem jest przełamanie "bariery" jaką stanowi Aleja Tysiąclecia. Chodzi o to, aby stała się ona ulicą dojazdową do centrum Lublina, a nie "przełotem" ułatwiającym jego omijanie i odcinającym Podzamcze od reszty centrum. Tu zaproponowano 3 warianty, których realizacja (oczywiście) zależy od budowy obwodnicy. Z kolei zmiana dworca autobusowego na przystanek zależy od przedłużenia Trasy Zielonej i wybudowania nowego dworca autobusowego zintegrowanego z dworcem PKP.” (z [Podsumowania konsultacji](#))

WSPÓŁPRACA

Przy realizacji projektu konsultacji społecznych Urząd Miasta współpracował z Ośrodkiem Brama Grodzka – Teatr NN oraz Forum Rozwoju Lublina. Przedstawiciel Bramy Grodzkiej zajmował się między innymi [stroną internetową konsultacji](#) oraz profilem w serwisie facebook.com. Członkowie Forum Rozwoju Lublina wraz ze studentami architektury z Politechniki Lubelskiej pełnili dyżury przy makiecie oraz opracowywali koncepcje przedstawione przez uczestników. Współpraca między tymi trzema instytucjami nie była w żaden sposób sformalizowana. Według słów Marcina Skrzypek z Bramy Grodzkiej zaangażowanie zarówno Urzędu Miasta i miejskiej instytucji kultury jak i organizacji pozarządowej sprawia, że całe przedsięwzięcie jest bardziej wiarygodne dla mieszkańców i pozwala uniknąć podejrzeń o pozorność i nieszczerłość działań.

FINANSOWANIE:

To co wydaje mi się ważne dla organizatorów tego typu imprez, to współpraca. Te konsultacje normalnie by sporo kosztowały, gdyby przeliczyć na pieniądze zaangażowanie wszystkich osób. Zapłaciliśmy za projekt i druk plakatów, za makietę, ale za wiele rzeczy nie trzeba było płacić, na przykład za lokal w Informacji Turystycznej, za pomoc członków Forum Rozwoju Lublina, którzy traktowali to jak ciekawą przygodę. Sama współpraca też jest wymiernym efektem tych konsultacji

Marcin Skrzypek

Konsultacje odbyły się przy użyciu jak najmniejszych kosztów. Większość czynności związanych z ich przygotowaniem zostało wykonanych w ramach obowiązków służbowych przez pracowników Urzędu Miasta oraz Ośrodka Brama Grodzka oraz jako wolontariat studentów architektury oraz członków Forum Rozwoju Lublina. Miejsce odbywania konsultacji, czyli siedziba Lubelskiego Ośrodka Informacji Turystycznej, udostępnione było za

darmo. Jedyne wydatki to stworzenie makiety oraz projekt i druk plakatów promocyjnych. Całe przedsięwzięcie kosztowało około 6 tys. zł.

PODSUMOWANIE:

Konsultacje społeczne dotyczące Pozdamcza były ważnym wydarzeniem na partycypacyjnej mapie Polski. Przeprowadzone zostały przez Urząd Miasta Lublina we współpracy z Ośrodkiem Brama Grodzka – Teatr NN i Forum Rozwoju Lublina, przy współudziale studentów architektury Politechniki Lubelskiej. Udało się w nie zaangażować wielu ważnych w wymiarze lokalnym aktorów oraz mieszkańców miasta. Możliwość układania koncepcji na makiecie z wykorzystaniem klocków, kartonu i tym podobnych materiałów, pozwoliła skierować aktywność użytkowników w stronę formułowania potrzeb i funkcjonalności tego miejsca, a nie wgłębianie się w architektoniczne detale, jak również zaciekawiła uczestników. Efektem tych konsultacji jest społeczny wniosek do planu zagospodarowania przestrzennego, który został przekazany Prezydentowi Miasta.